

Keeleameti 2022. aasta tegevuse aruanne

I. Ülevaade keeleseaduse täitmise järelevalvest 2022. aastal

Keeleamet on Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis teeb riiklikku järelevalvet keeleseaduse ning teiste keeleoskust ja keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmise üle ning osaleb keelepoliitika väljatöötamises ja elluviimises.

2022. aastal töötas Keeleameti 18 inimest, neist 10 otseselt keeleseaduse täitmise järelevalvega tegelevat ametnikku.

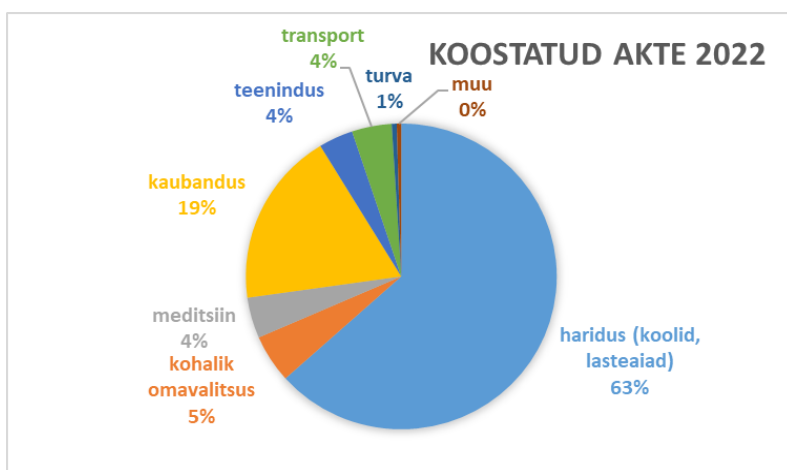
Ametile eraldati 2022. aastal riigieelarvest tegevuskuludeks 682 658 eurot.

Peamised tegevusvaldkonnad olid töötajate ja ametnike eesti keele oskuse kontroll, eesti keele kasutamise nõuete täitmise kontroll seadusega määratud valdkondades ning eesti keele tasemeeksamiks ettevalmistavate täienduskoolituste õppekavade ja koolitusasutuste tegevuse vastavuse hindamine täienduskoolituse standardis sätestatud nõuetele. Sel aastal oli Keeleameti esindaja kaasatud eksperdina Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusjärelevalvesse.

Ametnike või töötajate eesti keele oskuse kontrollimisel koostati 2022. a jooksul kokku 1928 kontrollakti, aasta jooksul saadeti keeleseaduse täitmise järelevalve eri valdkondi puudutavates küsimustes välja ühtekokku 1612 kirja. Sunniraha rakendati 390 korral kogusummas 28 450 eurot.

II. Eesti keele oskuse nõuete täitmise järelevalve

Keeleoskuse nõuete täitmise järelevalves koostati kokku 1928 kontrollakti. Esmakontrollis kontrolliti 744 töötajat, neist 101 (13,5%) keeleoskus vastas nõutavale tasemele. Eksami sooritamise ettekirjutus tehti 599 töötajale ja ettekirjutus täiendada eesti keele oskust 44-le. Esmakontrolli käigus tehti sunniraha hoiatus 287 kontrollitavale. Järelkontrollis ilmnis, et 1184 töötajast oli ettekirjutuse täitnud 71 (6%). Seoses töölepingu lõppemisega või ametikoha tööülesannete muutusega (nt madalamale ametikohale viimisega) lõpetati järelevalvemenetlus 313 töötaja suhtes. Eesti keele eksami sooritamise tähtaega pikendati 768 juhul ja eesti keele oskuse täiendamise ettekirjutuse tähtaega – 32 juhul. Sunniraha hoiatus tehti järelkontrollis 613 kontrollitavale ning sunniraha rakendati 390 kontrollitava suhtes. Kahel korral rakendati sunniraha juriidilise isiku suhtes.

Joonis näitab eesti keele oskuse nõuete täitmise kontrolli 2022. aastal valdkonniti.

Hariduse valdkonna (üldharidus-, erakoolide ja -lasteadeade, kutsekoolide ja huvitegevust pakkuvate KOV alluvuses huvikoolide) töötajate eesti keele oskust kontrolliti kokku 61 koolis ja 30 lasteaias.

Tallinnas ja Harjumaal kontrolliti töötajate eesti keele oskust **18 munitsipaalkoolis** (Ehte Humanitaargümnaasium, Haabersti Vene Gümnaasium, Kadaka Põhikool, Karjamaa Põhikool, Keila Kool, Lasnamäe Põhikool, Lasnamäe Vene Gümnaasium, Maardu Gümnaasium, Maardu Põhikool, Mustjõe Gümnaasium, Paldiski Vene Põhikool, Tallinna 53. Keskkool, Tallinna Humanitaargümnaasium, Tallinna Juudi Kool, Tallinna Linnamäe Vene Lütseum, Tallinna Läänemere Gümnaasium, Tallinna Tõnismäe Reaalkool, Tallinna Õismäe Vene Lütseum) ja kuues erakoolis (Edu Valem MTÜ, Garant Erakool, MTÜ Kool 21. sajandil, SA Avatud Kool, Sakala Eragümnaasium, Vivere Kool MTÜ).

Ida-Virumaal kontrolliti keeleoskust kaheksas munitsipaalkoolis (Jõhvi Vene Põhikool, Narva 6. Kool, Narva Keeltelütseum; Narva Kesklinna Gümnaasium, Narva Paju Kool, Narva Õigeusu Gümnaasium, Sillamäe Eesti Põhikool, Sillamäe Vanalinna Kool), **18 huvikoolis** (Jõhvi Kultuuri- ja Huvikeskus, Jõhvi Kunstikool, Jõhvi Muusikakool, Jõhvi Spordikool, Kiviõli Kunstide Kool, Kohtla-Järve Ahtme Kunstide Kool, Kohtla-Järve Huvi- ja Noortekeskus Ulei, Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja, Kohtla-Järve Kunstide Kool, Kohtla-Järve Spordikeskus, Narva Kunstikool, Narva Laste Loomemaja, Narva Muusikakool, Narva Noorte Meremeeste Klubi, Narva Paemurru Spordikool, Narva Spordikool Energia, Sillamäe Muusikakool, Sillamäe Spordikompleks Kalev), **ühes erakoolis** (Kohtla-Järve Erakool Intellekt) ning **ühes kutseõppeasutuses** (Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus).

Mujal Eestis kontrolliti keeleoskust viies munitsipaalkoolis (Peipsi Gümnaasium, Pärnu Tammsaare Kool, Tartu A. Puškini Kool, Tartu Annelinna Gümnaasium, Valga Priimetsa Kool).

2022. a kontrollitud õppeasutustes (üldhariduskool, kutsekool, erakool, huvikool) vormistati 364 esmakontrolliakti (neist 58 korras) ja 604 järelkontrolliakti (neist 29 korras). 134 juhul lõpetati menetlus seoses töölepingu lõppemise või madalamale ametikohale viimisega.

Keeleoskust kontrolliti 18 lasteaias Tallinnas ja Harjumaal (Tallinna lasteaiad Kajakas, Naeratus, Sitsi, Taime, Kihnu, Kuristiku, Mesipuu, Ojake, Liikuri, Lindakivi, Mustakivi, Paekaare, Raku, Rukkilille, Tammetõru, Unistuste, Ümera; Paldiski Lasteaed Sipsik), sh ühes eralasteaias (MTÜ EAKK Ajdan eralasteaed Fidan), Ida-Virumaal neljas lasteaias (Kohtla-Järve lasteaiad Aljonuška, Punamütsike, Väikemees, Narva-Jõesuu Lasteaed Karikakar) ning mujal Eestis kokku seitsmes lasteaias (Kolkja Lasteaed-Põhikool, Tartus lasteaiad Annike, Kelluke ja Mömmik; Valgas lasteaiad Pääsuke, Kaseke ja Walko). Kokku 30 lasteaias vormistati 61 esmakontrolliakti, neist korras seitse, ettekirjutusega täiendada keeleoskust kaks ning ettekirjutusega sooritada eksam 52 akti. Esmakontrolli ajal tehti 18 juhul sunniraha hoiatus.

193 järelkontrolliaktist oli kümme korras, üks akt oli ettekirjutusega täiendada eesti keele oskust ja 150 ettekirjutusega sooritada eesti keele eksam. 119 akti koostati menetluse lõpetamise kohta seoses töölepingu lõppemisega või töötaja madalamale ametikohale viimisega. 119 kontrollitavale tehti sunniraha hoiatus, 71 juhul rakendati sunniraha.

2022. aasta jooksul kontrolliti ametnike ja töötajate eesti keele oskust järgmistes **kohaliku omavalitsuse asutustes**: Kohtla-Järve Linnavalitsus, Narva Linna Arenduse- ja Ökonoomika Amet, Narva Linnaarhiiv, Narva Linnakantselei, Narva Linnavalitsuse Arhitektuuri- ja Linnaplaneerimise osakond, Narva Linnavalitsuse Linnamajandusamet, Narva Linnavalitsuse Rahandusamet, Narva-Jõesuu Linnavalitsus ja Sillamäe Linnavalitsus. Kohaliku omavalitsuse asutustes koostati 29 esmakontrolliakti, neist 11 on korras, 18 olid ettekirjutusega sooritada eksam, kaheksale kontrollitavale tehti sunniraha hoiatus. Järelkontrolliakte vormistati 69, neist kolm olid korras, 45 juhul pikendati eksami sooritamise ettekirjutuse tähtaega; 21 akti on vormistatud menetluse lõpetamise kohta seoses töösuhte lõpetamisega. 45 juhul tehti kontrollitavale sunniraha hoiatus ja 38 juhul rakendati sunniraha.

Tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonnas kontrolliti keeleoskuse nõuete täitmist 16 meditsiinasutustes (sh haiglad, apteegid, hambaravikliinikud, veterinaarkliinikud) Tallinnas, Valgas, Maardus ja Jõhvis, samuti viies haiglas ja perearstikeskuses (AS Ida-Tallinna Keskhaigla uroloogiakeskus, AS Lääne-Tallinna Keskhaigla viis keskust: Haabersti Tervisekeskus, Mustamäe Tervisekeskus, Nõmme Tervisekeskus, Põhja-Tallinna Tervisekeskus, uroloogiakeskus ja õendusabikliinik. Samuti kontrolliti töötajate keeleoskust Kivilinna Perearstikeskus OÜ-s; OÜ Muuga Perearstikeskuses (Maardu) ning Valga Haigla AS-is), kuues hambaraviasutuses (iDent Hambakliinik, Kadrioru Plaza Hambakliinik OÜ, Läänemere Hambakliinik OÜ Mustamäe Hambakliinik, OÜ Ergostrom, Pihooja OÜ Gerkus Hambaravi, ProSmile OÜ Prosmile Hambakliinik), ühes apteegis (Herba Apteegi AS), kahes veterinaariakliinikus (Eesti Veterinaaria Kliinikum OÜ ja Jõhvi loomakliinik OÜ Vetdok) ning kahes muus asutuses (Lapssi OÜ rehabilitatsioonikeskus ning OÜ Estmedica Tervisekeskus). Meditsiinasutustes koostati kokku 50 esmakontrolliakti, neist seitse olid korras, 12 aktis tehti ettekirjutus täiendada eesti keele oskust ja 31 aktis ettekirjutus sooritada eesti keele eksam. Seitsmel juhul tehti esmakontrolli käigus sunniraha hoiatus. Järelkontrolliakte oli kokku 33, neist korras olid viis. 26 juhul pikendati ettekirjutuse tähtaega, kaks neist ettekirjutusega täiendada eesti keele oskust ning 24 ettekirjutusega sooritada eksam. Kahel juhul lõpetati menetlus seoses töölepingu lõppemisega. Kolmele kontrollitavale tehti sunniraha hoiatus.

Turvatöötajate keeleoskust kontrolliti seoses laekunud kaebustega viies turvafirmas (Articard OÜ, Forus Security AS, Grifs OÜ, Securitas Eesti AS ja Viking Security OY). Vormistati viis esmakontrolliakti (ettekirjutusega sooritada eksam) ja viis järelkontrolliakti menetluse lõpetamise kohta seoses töölepingu lõppemisega.

Müügi- ja kaubandustöötajate eesti keele oskust kontrolliti 39 kaupluses: 16 Maxima Eesti OÜ kaupluses Tallinnas, Tartus, Jõhvis, Kohtla-Järvel, Elvas ja Valgas; seitsmes OG Elektra AS Grossi Toidukaubad kaupluses Tallinnas, Maardus, Keilas ja Paldiskis; Selver AS-i neljas kaupluses Tallinnas, AS Prisma Peremarketi kolmes kaupluses Tallinnas ning DEPO DIY EE kaupluses, Get Fresh Estonia OÜs, Järva Tarbijate Ühistu Linnamäe Konsumis, Jysk Linnen´n Furniture Mustakivi kaupluses, K-Cordisk OÜ, Viimsi lillepoes ÖIS, OÜ Regalia Kaubandus, Pepco Estonia OÜ Ülemiste kaupluses, Rimi Eesti Food AS Telliskivi kaupluses ja Valga Yuan OÜ kaupluses.

Kauplustes vormistati kokku 186 esmakontrolliakti: kümme neist olid korras, viis akti olid ettekirjutusega täiendada eesti keele oskust ning 171 akti ettekirjutusega sooritada eesti keele eksam. Esmakontrolli käigus tehti 41 kontrollitavale sunniraha hoiatus.

Järelkontrolliakte vormistati kauplustes 171, neist korras olid 20. Ettekirjutus täiendada eesti keele oskust tehti kolmel juhul ja ettekirjutus sooritada eesti keele eksam 69 juhul. Seoses töölepingu lõpetamisega vormistati 79 akti menetluse lõpetamise kohta. 38 juhul tehti sunniraha hoiatus, 16 korral rakendati sunniraha.

Teenindajate keeleoskust kontrolliti 20 ettevõttes, enamasti kaebuste lahendamiseks: 13 toitlustusettevõttes (Alzur City OÜ, DAS Group My Sushi, ISCO DAMAK OÜ, Kuppel Toitlustus OÜ, Lido Mustamäe OÜ, Lido Mustamäe Keskus, Odil Eesti OÜ Solarise Keskuse Lido, Mixed Invest OÜ China Wok, Odil Eesti OÜ Ülemiste Lido, OÜ Cafe Velvet, Q Argentina Grill OÜ, Rannakohvikud OÜ, Kanuti Ramen & Wine Baar, Sadakuuskümmend OÜ); kahes iluteenust osutavas ettevõttes (G-Bar Tallinna ilusalong ja KANDFU OÜ); kahes hotellis (Meriton Hotels AS, OÜ Mogotel Estonia) ning kolmes muus teenust osutavas firmas (AS Aswega, OÜ Novoloto Fenix Casino, Torudeabi24.ee OÜ). Teenindajate keeleoskuse kontrollis koostati 38 esmakontrolliakti, neist kaks korras, üks ettekirjutusega täiendada eesti keele oskust, 35 ettekirjutusega sooritada eksam. Järelkontrolliakte koostati 31, neist kolm

korras, seitse ettekirjutusega sooritada eksam ja 21 menetluse lõpetamise kohta seoses töölepingu lõppemisega. Ühele kontrollitavale tehti sunniraha hoiatus.

Ühistranspordi valdkonnas kontrolliti nelja bussifirma ja kahe raudtee-ettevõtte töötajaid. Koostati kaks esmakontrolliakti ja 78 järelkontrolliakti (neist üks oli korras, 19 akti vormistati töölepingu lõpetamise kohta). Kaebusi tuli ka taksojuhtide keeleoskamatuses, kuid neile ei vormistatud ühtegi akti. Selle peamiseks põhjuseks on valdkonna ebapiisav õiguslik regulatsioon. Taksojuhtidel puudub lepinguline suhe digiplatvormi pakkujaga, seetõttu pole neil tööandjat, kelle kohustus on tagada töötaja nõuetekohane keeleoskus. Kui taksojuhi kohta laekub kaebus ning ametnikel õnnestub välja selgitada taksojuhi isik, teatab see üldjuhul, et ta kas ei ole taksojuht või ei ole ta enam Eestis.

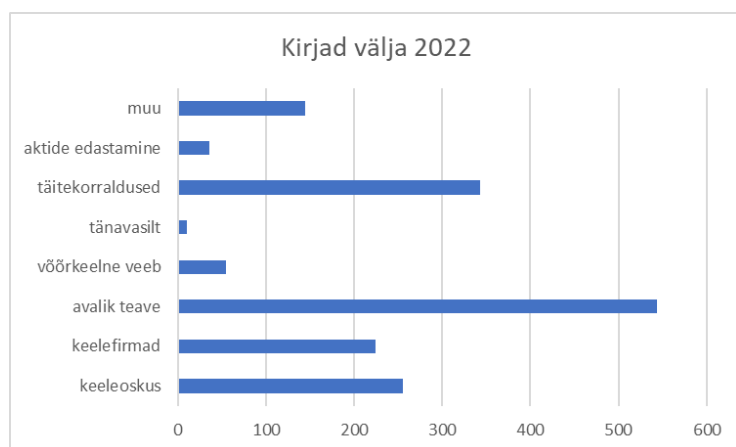
Kaebuste lahendamiseks kontrolliti ühe korteriühistu, MTÜ Loomade Hoiupaik, OÜ Corrigo ja Valga Töötute Aktiviseerimiskeskuse töötajate keeleoskust, koostati 9 esmakontrolliakti (6 korras).

III. Eesti keele kasutamise nõuete täitmise järelevalve

Aasta jooksul saadeti keeleseaduse nõuete täitmise kontrollimisel välja 1612 kirja, milles küsiti töötajate keeleoskuse andmeid (18%), selgitusi avaliku teabe ja reklaami tarbijateabe ja tooteinfo (34%), võõrkeelsete veebilehtede (3%) ning kohanime keelenõuete täitmise kohta (1%), suheldi keelefirmadega (14%) ning rakendati erinevaid mõjutusvahendeid (21%).

Rikkumiste tuvastamisel selgitati keeleseaduse nõudeid nii kirja kui ka telefoni teel ning anti tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks. Üldjuhul täideti keeleametniku ettekirjutus määratud ajaks, põhjendatud taotluse korral andis keeleametnik lisaaega.

Töötajaid nõustati Ukraina sõjapõgenike värbamisel tekkivate küsimuste kohta kirja teel, telefonitsi ja keelekontrollide käigus.

Joonis näitab ameti peamisi kirjavahetuse teemasid 2022. aastal.

Eesti keele kasutamise nõuete täitmise järelevalves kontrollisid keeleametnikud avaliku teabe ja reklaami ning asjaajamise, samuti tarbijateabe suhtes sätestatud nõuete täitmist kõikjal üle Eesti, ennekõike suuremates linnades (Tallinnas, Tartus, Valgas, Võrus, Otepääl, Viljandis, Põlvas, Maardus, Narva-Jõesuus, Kohtla-Järvel, Narvas, Jõhvis, Keilas, Paldiskis, Tõrvas, Kiviõlis, Sillamäel, Pärnus), kuid rikkumisi tuvastati ka väiksemates kohtades (Peetris, Mustvees, Iisakul, Tabasalus, Viimsis, Antslas, Toilas, Lihulas, Märjamaal, Karksi-Nuias). Avaliku teabe keelekasutust kontrolliti ka mitmel suurüritusel (Tallinna jõuluturg ja maakondlikud jõulu- ja kevadlaadad, jms) ning suuremates kaubanduskeskustes. Avaliku teabe

ja laadakauplejate keeleoskuse kohta tehtud tähelepanekud edastati ürituse korraldajatele, et neid arvestataks edaspidi.

Kakskeelseid tänavanimesilte leiti Tabasalus, Kadrinas, Kohtla-Järvel, Lavassaares, Maardus, Põlvas, Raplas, Sakus, Väike-Maarjas ja Võrus. Kohalikule omavalitsusele saadeti märgukiri ning tehti ettepanek viia kohanimesilt kooskõlla keeleseaduse ja kohanimeseaduse nõuetega.

Avalikkusele suunatud veebilehtede nõuetele vastavuse järelevalves pöörati tähelepanu keelekasutusele ja õigekirjale, samuti jälgiti, kas võõrkeelsel veebilehel on täidetud eestikeelse teabe esitamise nõue. Aasta jooksul kontrolliti 486 veebilehte, millest 320 (66%) vastasid nõuetele. 80 veebilehe pidajale saadeti puuduste kohta kiri (veebileht oli võõrkeelne ega sisaldanud kokkuvõtvat eestikeelset teavet ettevõtja tegevusvaldkonna kohta, kirjakeele normi eirav keelekasutus või e-poes puudulik tarbijateave) ja 86 korral pikendati ettekirjutuse tähtaega.

Eesti keele tasemeeksamiks ettevalmistamisele suunatud täienduskoolitusasutuste tegevuse järelevalve ja hindamisega seotud kirjad puudutasid tegevusloa taotlemist, õppekavade vastavuse hindamist, õpetajate kvalifikatsiooni nõuetele vastavuse hindamist ning hinnangut õppetegevusele (külastatud tundide analüüs, eksperdihinnangud jm).

IV. Täienduskoolitusasutuse pidaja tegevuse vastavuse kontroll õigusaktides kehtestatud nõuetele

2022. aasta jooksul jätkus järelevalve eesti keele kursuseid korraldavate koolitusasutuste tegevuse üle õppekavade vastavuse hindamise ning keeletundide külastamisega.

EHISe kaudu edastatud tegevusloa taotluste hindamiseks menetleti 16 firma kokku 26 õppekava, Haridus- ja Teadusministeeriumile edastati järgmiste täienduskoolitusasutuste dokumendid: Aili Tuisk Koolitus OÜ (A2, B1), AMALT Finance OÜ (A2, B1), Elem Invest (A2), Hansavest Koolituskeskus OÜ (A2), Kuressaare Täiskasvanute Gümnaasium (A2), MTÜ Felola (C1), MTÜ Koduõpetaja (B1, B2, C1), MTÜ Pärnu Vanalinna Koolituskeskus (A2), MTÜ Turvaline Eesti (B2), OÜ Generum (B1, B2), OÜ Tiina Koolitus (A2, B1, B2), Tallinna Keeltekooll MTÜ (A2), TempoKoolitus OÜ (A2, B1, B2) ning 1-koolitus MTÜ (B2).

Nende koolitusfirmade õppekavad vastasid nõuetele ning neile väljastati Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsleri käskkirjaga tegevusluba. Negatiivse hinnangu said kaks firmat (kokku kolm õppekava): Targa Eesti Instituut OÜ (A2) ja Stomatoloogia Pluss OÜ (A2, B1), nemad ei suutnud õppekavasid viia määratud aja jooksul nõuetega vastavusse.

Kolm koolitusfirmat esitasid taotluse kinnitatud õppekavade muutmiseks, neist kaks (Kamelia MTÜ ja Teel Tippu OÜ) said Keeleameti heakskiidu.

40 koolitusfirmat esitasid taotluse uute koolitajate lisamiseks (mõni koolitusfirma mitmel korral): Alex Koolitus OÜ, Alterum Plus OÜ, Ankor e-koolitus OÜ, AS Dialoog, AS SVS-L, B-Lingua koolituse OÜ, Business Technologies OÜ, Cicap School OÜ, Ciclomen Investment OÜ, Ecomengrad OÜ, Elite Perekeskus MTÜ, EV Arengu MTÜ, Felola MTÜ, G-Global Development Community MTÜ, Gelmett Consult OÜ, Kersti Võlu Koolituskeskus OÜ, Lederson OÜ, Macte OÜ, Lessonschool OÜ, MTÜ Arenduskeskus Edusamm, MTÜ Folkuniversitetet Estonia, MTÜ Tiia Võhma, Multilingua Keelekeskus OÜ, Opus Lingua OÜ, Reeder Koolitus OÜ, Reiting PR OÜ, Salamander MTÜ, Siimon OÜ, Smart Koolitus MTÜ, Sunrise MTÜ, Sola Integra MTÜ, Sotsiaalprojekt OÜ, Tark Impulss OÜ, Tartu Rahvaülikool SA, Teel Tippu OÜ, Tempokoolitus OÜ, TIK OÜ, Vestleja OÜ, VPsocialabi OÜ, 1-Koolitus

MTÜ. Kokku sai heakskiidu 162 koolitajat, tagasi lükati 14 koolitaja taotlus. 2023. aasta jaanuaris on koolitajate nimekirjas kokku 685 koolitajat.

Regulaarselt kontrolliti täienduskoolitusasutuste veebilehti. 27. detsembri 2022 seisuga on tegevusluba väljastatud kokku 134 koolitusfirmale. Kui koolitusfirma on täitnud kõik täiskasvanute koolituse seaduse § 8 lg 2 nõuded, on tema veebileht Keeleameti kodulehel aktiivne ja kliendil on koolitusfirmat kergem leida. Veebilehtedel tuvastatud puuduste kohta saadeti koolitusfirmale märgukiri.

Õppetegevuse vastavust Keeleameti heakskiidu saanud ning Haridus- ja Teadusministeeriumi kinnitatud õppekavale hinnati nii plaanilise järelevalve käigus kui ka Eesti Töötukassa ettepanekul. Küllastati kontakttunde või vaadeldi veebi vahendusel kokku kuue koolitusasutuse tunde (Conseras OÜ, Keelepisik OÜ, Macte OÜ (kahel korral), Turvaline Eesti MTÜ ja 1-Koolitus MTÜ) eesmärgiga hinnata koolituse tõhusust, õppetöö üldist korraldust, tunni vastavust kinnitatud õppekavale, õpetaja ettevalmistust tunniks, õpperühma taseme ühtlust, tehniliste vahendite kasutamist, õppijate kontakti õpetajaga, õppijate õpimotivatsiooni ja osalemise aktiivsust.

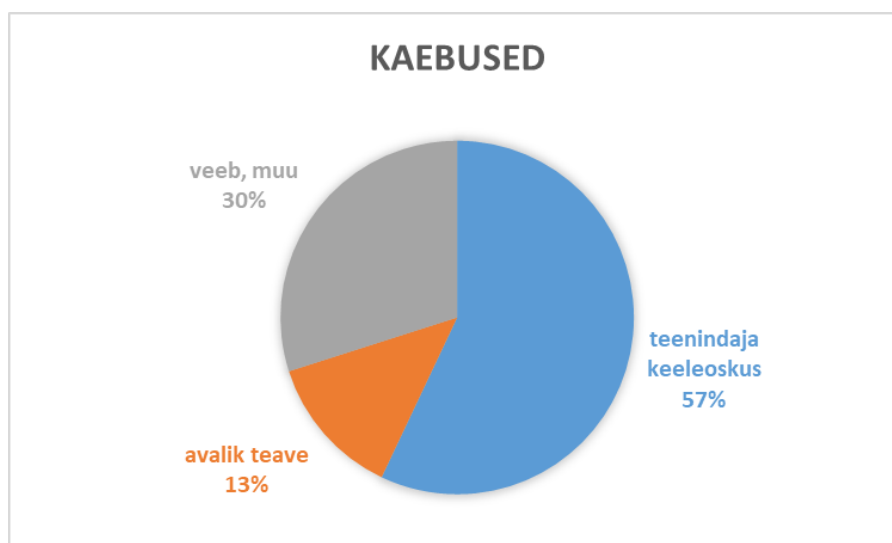
Enne tundi vesteldi õpetaja, koolitusasutuse juhi ning õppijatega, õppijad täitsid ka tagasisidelehe senise eesti keele õpikogemuse ning rahulolu kohta praeguse kursusega. Küllastuse tulemused vormistati eelaktis, mis saadeti koolitusasutuse juhile tutvumiseks. Pärast koolitusasutuse juhi selgituste saamist vormistati akt tunni küllastamise käigus märgatud puuduste kohta ja määrati tähtaeg nende kõrvaldamiseks.

Kõige sagedasemate puudustena märgiti, et tundides ei kasutata aktiivõppemeetodeid, ei arendata kõiki osaoskusi, sh eriti rääkimisoskust, tunnid on liialt õpikukesksed, õpetaja ei paranda õppija vigu ning paaril korral märgati ka õpetaja enda keeles vigu. Siiski jäi tundide küllastamisest positiivne üldmulje.

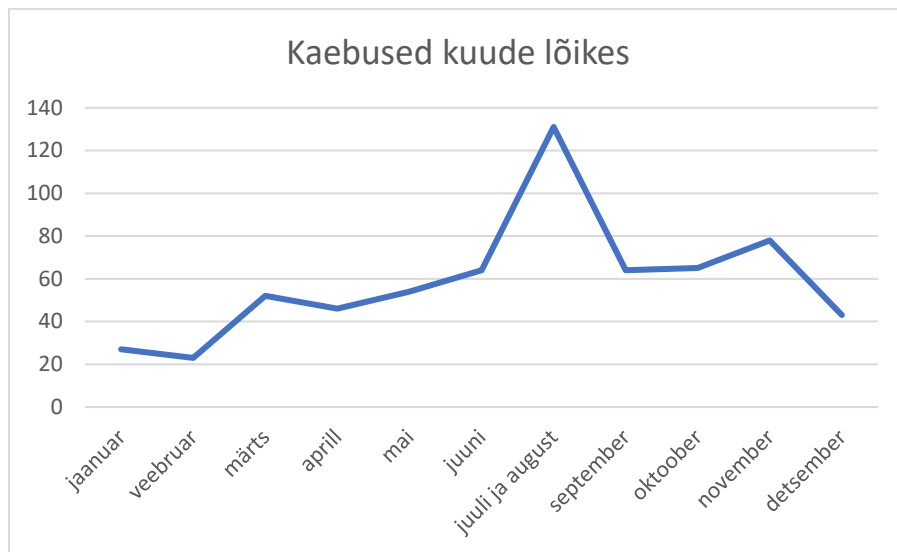
Mitmel korral hinnati Eesti Töötukassa või Integratsiooni Sihtasutuse palvel koolitusfirmade õppekavasid ja koostati ekspertiis hinnang.

V. Kaebuste lahendamine ja teabenõuetele vastamine

2022. aasta jooksul menetleti kokku **675** kaebust. Teenindajate (sh müüjad ning muud teenindusvaldkonna töötajad, kullerid, taksojuhid) keeleoskamatusse kohta esitati 385 kaebust, mis on 40% rohkem kui 2021. aastal. Kaebusi keeleseaduse rikkumise kohta avalikus teabes oli 88 (2021. aastal 78) ning võõrkeelse veebilehe ja muudes küsimustes 202 kaebust (2021. aastal 113).

Joonisel on peamised valdkonnad, mille kohta Keeleametile 2022. aastal kaebusi esitati.

Joonisel on kaebuste esitamise dünaamika kuude lõikes.

Keeleamet sai 2022. aasta jooksul **141 kirjalikku teabenõuet**. Kõige sagedamini puudutasid teabenõuded keeleoskustasemete kohaldamist eri ameti- ja töökohtadele, eri aegadel välja antud keeleoskustunnistuste (kategoriatunnistused, alg-, kesk- ja kõrgtaseme tunnistused) kehtivust, sh tunti huvi kodakondsuse taotlejalt nõutavate eesti keele oskust tõendavate dokumentide vastu. Mitu inimest uuris võimaluse kohta tõendada oma eesti keele oskuse vastavust C2-tasemele. Kuna Eestis C2-taseme eksameid ei korraldata, on soovijail võimalik sooritada C1-taseme eksam.

Eestikeelsele õppele üleminekuga seoses puudutas suur osa teabenõuetest õpetajate keeleoskuse vastavust kvalifikatsiooninõuetele.

Eestikeelse asjaajamise nõude eiramise kohta esitatud teabenõuded puudutasid asutuste (sh riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste) ja äriühingute telefonide automaatvastajate ja teadete, samuti kohalike omavalitsuste ajalehtede keelevalikut. Paarikümnel korral paluti selgitust, kas eestikeelsele teatele järgnev võõrkeelne (vene- või ingliskeelne) teade on kooskõlas keeleseaduses sätestatud eestikeelse asjaajamise nõudega. Kuna keeleseadus ei keela teiste keelte kasutamist eesti keele kõrval, siis ei käsitata neid juhtumeid keeleseaduse rikkumisena. Jätakuvalt esitati küsimusi eesti keele oskuse nõude rakendamise kohta teistest riikidest saabunud töötajatele, sh ka Ukraina sõjapõgenikele.

Keeleõpet ja keeleõppe korraldust puudutavates teabenõuetes sooviti andmeid eesti keele eksamiks ettevalmistavate koolitusasutuste kohta; samuti tegevusloa taotlemise kohta (õpetajate kvalifikatsiooninõuded, tasumäärad, koolitusasutuse sisemise asjaajamise keel; kursuste õppekava mooduliteks jagamise tingimused), mitmes teabenõudes uuriti autojuhi sõidueksami vene keeles korraldamise põhjust ja otstarbekust.

Varasemega võrreldes esitati rohkem teabenõudeid sõnakasutuse, sõnade ja väljendite tähenduse ning õigekirja kohta (uute sõnade tähendus ja kasutamine, kohanimede hääldamine, tsitaatsõnade kasutamine ja neile eestikeelsete vastete leidmine, samuti ärinimede sobivus ja nõuetele vastavus.) Neile ja teistele samalaadsetele küsimustele vastati koostöös EKI keelekorraldajatega.

Teabenõuetele vastati määratud tähtaja jooksul.

VI. Ülevaade kontrollidest, tehtud ettekirjutustest ning rakendatud sunnirahast aastate lõikes

Aasta	Kontrolle	Avastatud rikkumisi (rikkumiste osakaal)	Sunniraha hoiatusi	Rakendatud sunniraha	Sunniraha kogusumma	Keskmine sunniraha
2010	2359	2271 (96%)		2	640	320
2011	1961	1742 (88%)		3	670	223
2012	2171	1902 (88%)		39	4 465	114
2013	2540	2261 (89%)		161	12 425	77
2014	1746	1483 (85%)	294	129	8 500	65,9
2015	1879	1654 (88%)	558	91	5 810	63,8
2016	1897	1721 (90%)	478	111	7 169	64,5
2017	1696	1536 (90%)		178	13 755	77,27
2018	2926	1998 (68%)	886	197	14 565	72,8
2019	2712	1806 (66%)	884	395	25 955	65,7
2020	2454	2126 (86%)	906	224	12 805	57,2
2021	2514	2237 (89%)	958	584	31945	54,7
2022	3540	3332 (94%)	613	390	28450	73

VII. Keelepoliitika elluviimine ja arendamine

2022. aastal esitati Haridus- ja Teadusministeeriumile Keeleameti järelevalvepraktikast välja kasvanud ettepanekud keeleseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmiseks. Nii tehti ettepanek lisada asutuste loetelusse, kellel on kohustus tagada eestikeelne asjaajamine, ka avalik-õiguslik juriidiline isik. Ettepaneku peamiseks ajendiks oli, et ülikoolide rahvusvahelistumise ning välisõppejõudude ning välisüliõpilaste osakaalu suurenedes võib asjaajamine ülikoolides muutuda järjest võõrkeelsemaks.

Samuti tehti ettepanek, et riigiasutuse ja kohaliku omavalitsuse asutuse domeeninimi ning selle asutuse ametniku ja töötaja e-posti aadressi domeeniosa on äratuntavalt eestikeelne. Välissuhtluses võib ettepaneku kohaselt eestikeelse kõrval kasutada võõrkeelset asutuse domeeninime ja e-posti aadressi domeeniosas võõrkeelset domeeninime.

Võõrkeelsete kaubamärkide puhul (keeleseaduse § 16 lg 3) tehti ettepanek sätestada, et kaubamärgi kasutamisel ettevõtte tegevuskoha tähisena või välireklaamis peab eestikeelne tekst

olema sama hästi nähtav kui võõrkeelne tekst ja paiknema tegevuskoha sissepääsu juures või muus kliendile nähtavas kohas. Kehtivas keeleseaduses ei ole nõuet, et eestikeelne teave tuleb esitada selliselt, et see oleks nähtaval kohal. Nii jääb praegu ka keeleseaduse nõude täitmisel eestikeelne tekst avalikkusele tihti nähtamatuks, sest seadus ei nõua eestikeelse teabe nähtavust. Avaliku teabe keelega oli seotud ka ettepanek, et avalikus kohas edastatav audioreklaam on eestikeelne, sellele lisatava tõlke osakaal ei tohi ületada 20 % audioreklaami kogumahust.

Praegu puudub keeleseaduses audioreklaami keele regulatsioon, Keeleametile laekunud kaebused näitavad, et inimesi häirib võõrkeelse teabe suur osakaal kaubanduskeskustes ning muudes avalikes kohtades, näiteks transpordisõlmedes.

Keeleoskuse nõuetega seonduvalt tehti ettepanek lisada keeleseadusesse võimalus kehtestada sarnaselt teiste töötajatega eesti keele oskuse nõue ka platvormitöö tegijale, näiteks digiplatvormi vahendusel tegutsevale taksojuhile ning toidukullerile. Praegu selline nõue seaduses puudub.

Lisaks tehti ettepanek muuta ühistranspordiseadust ning taastada selles kuni 2016. aastani olnud nõue, et taksojuhi teenindajakaardi taotlemisel peab isik tõendama oma eesti keele oskust vähemalt keeleseaduse alusel kehtestatud B1-tasemel. Praegu väljastatakse teenindajakaarte taksojuhtidele sõltumata sellest, kas nad oskavad eesti keelt või ei oska. Nii pakuvad taksoteenust juhid, kes ei oska eesti keelt, paljudel juhtudel ei oska nad ka vene või inglise keelt. Teenindajakaardi taotleja eesti keele oskuse eelkontroll aitaks tõsta taksoteenuse kvaliteeti ja selle turvalisust, vähendada keeleoskamata taksojuhtide peale esitatud kaebusi ning hõlbustada keeleoskuse nõude täitmise järelevalvet.

Keeleseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu valmistas ameti ettepanekutest lähtudes ette Haridus- ja Teadusministeerium. Kahjuks ei leidnud eelnõu valitsuse üksmeelset toetust.

Lisaks esitati Haridus- ja Teadusministeeriumile ettepanekud Vabariigi Valitsuse 20.06.2011. aasta määruse „Ametniku, töötaja ja füüsilisest isikust ettevõtja eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded“ täiendamiseks mitmete uute ametikohtadega, kus praegu keeleoskuse nõue puudub või kus see vajab täpsustamist.

Ilmar Tomusk kohtus 23. septembril justiitsminister Lea Danilson-Järgiga, kõne all olid keeleoskuse ja keelekasutuse järelevalve õiguslikud aspektid. Ilmar Tomusk tutvustas justiitsministrile kohaliku omavalitsuse volikoguliikmete keeleoskuse ja volikogu töökeelega seotud probleeme ning Keeleameti ettepanekuid keeleõiguse kaasajastamiseks, sh ettepanekut taastada volikoguliikmete keeleoskuse nõue.

Keeleamet aitas 2022. aastal kaasa Euroopa Sotsiaalfondi uuel toetusperioodi (2021–2027) eesti keele arengu ja õppega seotud toetuse andmise tingimuste väljatöötamisele ning oli Eesti Keele instituudile ja Haridus- ja Teadusministeeriumile koostööpartner haridustöötajale eesti keele õppe pakkumise ettevalmistamisel.

Keeleamet koordineeris aasta vältel riigikeele nõukoja tööd. Riigikeele nõukoda on täiskasvanute eesti keele õppe korraldust koordineeriv mitteametlik kogu, mille eesmärk on vahetada infot pakutava täiskasvanute eesti keele õppe ja õpet toetavate teenuste kohta, koondada keeleõppe vajaduse ja pakkumise tervikpilt ning tegeleda keeleõppe eesmärkide ja tulemuslikkusega, et riigi pakutav tugi täiskasvanute eesti keele õppele vastaks ühiskonna ja õppijate vajadustele. Riigikeele nõukoja peamised koostööteemad olid Ukraina sõjapõgenike keeleõppe korraldamine, A1-taseme õppe järelevalve ja eksami sisseviimine ning üleminek eestikeelsele õppele. Ülevaade nõukoja 2022. aasta tegevustest on avaldatud Haridus- ja Teadusministeeriumi veebilehel.

Keeleamet toetas 2022. aastal haridustöötajate keeleõpet riigieelarveliste toetuse abil. Toetust sai MTÜ Eesti Keelepööre, kes pakkus Ida-Virumaa õpetajatele eesti keele ja kultuuri ning lõimitud aine- ja keeleõppe täienduskoolitust ning vähese riigikeeleoskusega haridustöötajatele

B1-taseme kursuseks ettevalmistavat koolitust. Toetust anti ka Reiting PR OÜ-le, kes korraldas Tallinnas ja Narvas haridustöötajatele B1-tasemeks ettevalmistavad keelekursused. Keeleameti toetusel said õpet umbes 80 haridustöötajat.

Jätkus koostöö keelefirmadega. Keeleamet korraldas keelefirmadele kaks infopäeva (vastavalt 6. aprillil ning 24. novembril), kus osales kokku umbes 50 keelefirmat. Ühel neist oli juttu eesti keele õppe õigusraamistikust ja keelefirmade järelevalvest ning teisel räägiti koostöös Haridus- ja Noorteametiga eesti keele tasemeeksamite teemal.

VIII. Koostöö teiste ametiasutustega

Keeleamet jätkab keeleseaduse täitmise järelevalves koostööd Tallinna Linnaplaneerimise Ameti muinsuskaitse osakonna teabekandjate ja linnakujunduslike projektide läbivaatamise komisjoniga reklaami ja avalike siltide kavandite keelekasutuse keeleseaduse nõuetele vastavuse tagamisel, Tallinna Munitsipaalpolitsei Ametiga taksojuhtide keeleoskuse kontrollimisel, Politsei- ja Piirivalveametiga politseiametnike ja turvatöötajate eesti keele oskuse kontrollimisel, samuti sõjapõgenikega seotud küsimuste lahendamisel, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga tarbijatelt laekunud kaebuste lahendamisel ning Eesti Keele Instituudi keelekorraldajatega kirjakeele normi ja keelekasutuse hea tavaga seotud küsimuste lahendamisel.

Koolitusfirmade ja keeleõppe küsimustes jätkus aktiivne koostöö Integratsiooni Sihtasutusega, kus hankekomisjonides ja mitmes töörühmas osales Keeleameti esindaja, ning eesti keele kui teise keele õpetajate liidu ja Eesti võõrkeeleõpetajate liiduga. Täiskasvanute keeleõppe kvaliteedi hindamisel tehakse koostööd Eesti Töötukassaga. Samuti osaleb Keeleameti esindaja Eesti keelenõukogu ning kohanimenõukogu töös. Ida-Viru talituse vaneminspektor osaleb regulaarselt Alutaguse valla haridus- ja kultuurikomisjoni istungitel.

2022. aastal osales Keeleameti esindaja eksperdina Haridus- ja Teadusministeeriumi tehtavas riiklikus, teenistuslikus ja haldusjärelevalves: osales pilootprojekti kavandamisel ja elluviimisel, külastas eksperdina seitsme kooli eesti keele ja eesti keeles õpetatavaid ainetunde, töötas välja hindamismudeli ning andis õpetajatele tagasisidet.

Eestikeelsele aineõppele ülemineku ja Ukraina sõjapõgenike eesti keele õppe küsimustes tegid Keeleameti esindajad koostööd Haridus- ja Teadusministeeriumi, Integratsiooni Sihtasutuse, Eesti Töötukassa ja TÜ Narva Kolledžiga.

IX. Keeleameti tegevust ning keelepoliitikat käsitlevad artiklid ja meediakajastused

Aasta alguses ilmunud ajakirja Oma Keel 2021. aasta sügisnumbris kirjutas Glasgow's elav tõlk ja keeleõpetaja Katrin Hiietam kahest Ilmar Tomuski keeleraamatust ning andis näpunäiteid, kuidas neid oleks võimalik kasutada eesti keele tundide mitmekesistamiseks.

Jaanuari lõpus andis Ilmar Tomusk intervjuu Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi ajakirjale Peegel.

7. veebruaril külastas Ilmar Tomusk Rõuge põhikooli ning rääkis viienda ja seitsmenda klassi õpilastele keelest ja kirjutamisest.

Märtsikuus anti ajakirjandusele selgitusi Ukraina sõjapõgenike värbamise ja nende keeleoskuse nõuete kohta. Järelevalveosakonna juhataja Merle Loodus-Adamson selgitas ameti seisukohti ajalehele Postimees, peadirektor Ilmar Tomusk andis sellekohase intervjuu Aktuaalsele Kaamerale.

19. märtsil oli Vikerraadio saatesarjas Eesti lugu külas Ilmar Tomusk, kes rääkis eesti keelest iseseisvuse taastamise ajal ja praegu.

5. aprillil oli Ilmar Tomusk külas Postimehe TV-saates Otse Eloga, kus arutleti Ukraina sõjapõgenike võimaluste üle Eestis tööd leida. Ilmar Tomusk selgitas Ukraina sõjapõgenike keeleoskusega seonduvat ka Vikerhommiku saates, ajalehes Postimees ning Postimehe TV-s. Ilmar Tomusk kommenteeris keelevaldkonnas toimuvat 16. augustil Kuku raadios, 17. augustil ERRi uudistes ning 19. augustil Vikerraadios ja Postimehes.

Ilmar Tomusk selgitas kohaliku omavalitsuse volikoguliikmete keeleoskusega seonduvat 26. augustil ajalehes Postimees. Volikoguliikmete keeleoskusega seonduv oli teemaks ka 29. augustil Delfis ning 30. augustil Postimehes ilmunud artiklis. Keeleameti tegemistest oli juttu ka 6. septembril Delfis ning 7. septembril Õhtulehes.

Ilmar Tomusk oli 13. septembril külas Vikerraadio Huvitaja saates, kus jutuks võeti avaliku ruumi võõrkeelestumine, 15. septembri Postimehes selgitas ta keelevaliku põhimõtteid avaliku teabe edastamisel ning isikutega suhtlemisel.

1. novembril Kanal 2 eetris olnud saates Täistund kommenteerisid eesti õppekeelele üleminekut ning keeleolukorda Ida-Virumaa haridusasutustes Keeleameti peainspektor Marge Mägi-Puss ning vaneminspektor Erika Lindsalu.

2. novembril osales Ilmar Tomusk ERR-i veebisaates Otse uudistemajast, kus vastas ajakirjanik Indrek Kiisleri küsimustele Keeleameti tegevuse ning keelepoliitika aktuaalsete probleemide kohta.

10. novembril selgitas Ilmar Tomusk ERRi veebiportaalis volikoguliikmete keelenõuete sätestamise põhimõtteid.

14. detsembril andis Keeleamet juba kuuendat korda välja Keeleameti sõbra tiitli. Keeleameti sõber on isik või asutus, kes on teinud midagi olulist eesti keele heaks või toetanud oma tegevusega Keeleametit. Varem on Keeleameti sõbra tiitli saanud Haridus- ja Teadusministeeriumi keelenõunik Jüri Valge, ameti pikaajaline IT-partner, Haridus- ja Teadusministeeriumi dokumendihalduse arendusmeeskond ning keeleteadlased Peeter Päll ja Helle Metslang.

Keeleameti 2022. aasta sõbra tiitli sai Vikerraadio kauaaegne ajakirjanik Piret Kriivan, tiitli üleandmisest võib lugeda siit ja siit.

2022. aastal avaldas Ilmar Tomusk ajakirjanduses neli Keeleameti tegevust ning keelt ja keelepoliitikat puudutavat artiklit: Keeleseadus ei vaja sõjapõgenike pärast muutmist (Postimees 20.04.2022); Lugemise tähtsusest (Õpetajate Leht 09.09.2022); Kuidas seadused eesti keelt kaitsevad (Postimees 14.09.2022); Kommentaar kohtuotsusele (Delfi 08.11.2022)

X. Muud tegevused

Ameti inspektorid ja töötajad osalesid mitmetel koolitustel (sh esmaabi-, arvuti ja stressijuhtimise koolitusel) ja täiendusõppeprogrammides, eesti keele kui teise keele õpetajate liidu sügisseminaril, arvamusrännakul „Koolihariduse tulevik õpetajate puuduse korral“. Võõrkeeleõpetajate liidu sügiskonverentsil Jõhvis ja Kohtla-Järvel osalesid peadirektor Ilmar Tomusk, järelevalveosakonnajuhataja Merle Loodus-Adamson ning Ida-Viru inspektorid.

Keeleameti esindaja osales Integratsiooni Sihtasutuse projektis „Keeleõppija prototüüp“.

Osaleti lõimumiskonverentsil, keeletehnoloogia konverentsil, EKI soome-ugri keeleteaduse seminaril, Keelefoorumil, Tallinna Õpetajate Majas koolitusjuhi käsiraamatu esitlemisel, emakeelepäeva veebiüritusel ning Eesti Keelepöörde konverentsil.

Ida-Viru talituse inspektorid osalesid Haridus- ja Noorteameti korraldatud eesti keele teise keelena eksami hindajate ja intervjuerijate veebiseminaril.

Keeleamet aitas koos Eesti Keele Instituudiga Maaeluministeeriumil leida parema vaste seni kasutusel olnud toortõlkelisele sõnale *neitsioliiviõli*; uus nimetus on *väärisoliiviõli*.

2022. aasta oktoobris kolis Keeleamet uutesse ruumidesse aadressil Roosikrantsi 6. Amet tegutses samas hoones ka ajavahemikus 1990–1997.